

bouwsel werd nimmer in gebruik genomen, 'vermoedelijk ook', zo verklaarde dezelfde gevangene, 'omdat de sexuele mogelijkheden zo uitgebreid waren dat er geen behoefte aan was.'¹ Inderdaad, er ontstond in Vught van de zomer van '43 af een door de sexualiteit bepaalde conspiratieve sfeer waarin het verschil tussen kamp-SS'ers en SS-*Aufseherinnen* enerzijds en talrijke *Kapo's* en sommige andere gevangenen anderzijds haast opgeheven was. Vond er op de *Kommandantur* een uitgelaten feest plaats, dan waren die gevangenen daarvan op de hoogte. Ze hielpen wel eens een handje – zo werd in september door hen voor zulk een feest een gestencilde feestkrant vervaardigd met allerlei scabreuze teksten; onder de afbeelding van een der SS-*Aufseherinnen* stond geschreven: 'Für eine Nacht voller Seligkeit und Genever geb' ich alles hin!'

Die feestkrant leidde tot de val van *Lagerkommandant* Chmielewski.

Al in de zomer van '43 hadden Rauter allerlei klachten over Chmielewski's optreden bereikt – Rauter had toen als *Höherer SS- und Polizeiführer* en *Gerichtsherr* over allen die in Nederland op de SS-sector werkzaam waren, een SS-*Richter* naar Vught gezonden. Diens bevindingen zijn onbekend. Via welk kanaal Rauter van de feestkrant kennis gekregen heeft, weten wij al evenmin, maar hij kreeg het blaadje in handen en nam aan dat het bestaan ervan buiten het kamp bekend zou worden (talrijke gevangenen wisten van die krant af en er werden regelmatig gevangenen ontslagen), ja dat de kans groot was dat de Londense radio door een van de spionagegroepen ingelicht zou worden en het gebeurde propagandistisch zou uitbuiten. Begin oktober '43 werden Chmielewski en zijn adjudant gearresteerd en een maand of acht later veroordeelde het te Berlijn gevestigde SS- und *Polizeigericht I* Chmielewski tot vijftien jaar tuchthuisstraf (de aan de adjudant opgelegde straf is niet bekend). Himmler nam de zaak niet zo zwaar op: hij weigerde het vonnis te bekrachtigen. Chmielewski werd begin '45 zelfs volledig gerehabiliteerd – Lennertz, de eerste *Lagerälteste* van Vught, zag hem eind april '45 nog in Mauthausen rondlopen 'in vol ornaat als *Hauptsturmführer*.'²

De tweede *Lagerkommandant* van Vught werd SS-*Sturmabführer* Adam Grünewald – weer een mislukkeling die, zijn gebrek aan leidinggevende capaciteiten ten spijt, in de concentratiekamp-sector tot verantwoordelijke posities kon opklimmen.

Grünewald was in 1901 bij Würzburg geboren en had het in '31, toen hij uit de *Reichswehr* (het kleine beroepsleger van de Weimar-republiek)

¹ A.v. ² PRA-Den Bosch; p.v. K. Lennertz (6 juni 1947), p. 6 (Doc I-1043 B, a-1).